

מבוא

ספר זה מכיל מבחר של סיפורים ומעשים על צדיקים וחסידים, אותם סיפר כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש בהתוועדויות שנערכו בבית מדרשו, בשבתות וחגים ובימי סגולה. רבינו היה מעמיק ומדייק בפרטי הסיפורים, לומד ומלמד מהם הוראות בעבודת הבורא.

כידוע, חותנו של רבינו, הלא הוא כ"ק אדמו"ר הריי"ץ זי"ע, התייחד בעיסוקו הנרחב בתולדות רבותינו נשיאינו וחסידיו חב"ד, וגילה אוצרות שלמים של זכרונות, סיפורים ואמרות שממחישים ומתארים היטב את ההווייה החסידית על כל פרטיה.

מעת נישואיו של רבינו בשנת תרפ"ט, נהג בו חותנו הרבי טובת עין והשמיע בפניו תיאורים וסיפורים רבים מתולדות חב"ד, בדגש על מנהגי רבותינו נשיאינו והנהגתם בקודש. חלק ניכר מסיפורים אלו, מצויים כיום רק תודות לרשימות היומן שכתב רבינו, ושיחותיו בפני החסידים, בהן סיפר לא פעם ממה ששמע מחותנו הרבי בשיחה אישית. ונוהג היה להדגיש שאדמו"ר הריי"ץ ידע שכל מה שנאמר לחתנו יבוא לידי פרסום בסופו של דבר, ומכך שבכל זאת בחר לספר זאת, מובן שרצונו היה שהסיפור יפורסם ויעורר את הלבבות לעבודת הבורא.

אם בכלל ייחס רבינו לימים את פעליו וכל ענייניו לחותנו הרבי, הרי שבשמועות וביסיפורים נהג כמעשה התנא רבי אליעזר בן הורקנוס

שלא אמר דבר שלא שמע מרבו (סוכה כח, א). לרוב, נהג לציין בפירוש כי שמע את סיפור המעשה מאדמו"ר הריי"ץ, ובמקרים נדירים בהם סיפר דבר מה שלא שמע ממנו, היה מבהיר זאת, ולעיתים אף מסייג את מהימנות הסיפור בעקבות זאת.

אם אדמו"ר הריי"ץ ביקש באמצעות הסיפורים לגשר על פערי הדורות, ולגלות חיות ולחלוחית חסידית גם בדורות אלו; הרי שעיקר עניינם של הסיפורים שסיפר רבינו היה בכדי ללמוד מהם הוראה למעשה, בבחינת "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה". כפי שהתבטא, שמטבע הדברים, סיפור מקבל תפוצה נרחבת יותר מאשר עניין תורני. לפיכך, ההוראות לעבודת השם הטמונות בו עשויות לחלחל לקהל רב יותר ולהשפיע על אורחות חייהם בנקל (שבת וירא תשל"ז).

כלל גדול טבע רבינו בעניינם של סיפורים חסידיים:

סיפורי רבותינו נשיאינו בכלל, ואלו שנמסרו לנו על ידם על מנת לפרסם בפרט, מדויקים הם כידוע בכל פרטיהם.

היינו, הן בשייכות להבנת תוכן הסיפור, שכל פרט נוגע ומסייע להבנת כללות עניינו; והן בשייכות למוסר השכל שבסיפור, שבכל פרט טמונה הוראה בעבודת השם (לקוטי שיחות חלק י' ע' 160).

כך אכן היה מנהגו של רבינו, לדייק ולדקדק בפרטי הסיפורים, ולבאר את משמעותם העמוקה ואת ההוראות למעשה הטמונות בהם.

לעיתים, סיפר רבינו מעשים מרבותינו נשיאינו וצדיקים אחרים שממחישים את רום ערכם ומעלתם העצומה, עד ש"לאו כל מוחא סביל דא" (=הדברים קשים לעיכול בהבנתנו). יחד עם זאת, נהג תדיר להבהיר,

שאף שמדריגתם הרוחנית רמה ונישאה, והיא באין ערוך אלינו, הרי מזה שנודע לנו על כך, משמע שניתן למצוא שייכות ולימוד הוראה ממעשה זה לכל אחד ואחת לפי עניינו.

ספר זה מציג בפני הקורא סיפורים נבחרים וביאוריהם מתוך התוועדויות הרבי, ברובם סיפורים שיש בהם משום חידוש ואינם מצויים במקורות אחרים, ובחלקם סיפורים חסידיים מוכרים שרבינו לימד את משמעותם הפנימית בעיון ובדקדוק כדרכו בקודש.

חלק מן הסיפורים היו חביבים על רבינו, והרבה להזכירם בשיחותיו הקדושות ולהצביע על ההוראות למעשה הנלמדות מהם, ולפעמים בכל פעם הוזכרו פרטים שונים מן הסיפור. מסיבה זו, נלקטו ונערכו הסיפורים לעיתים מכמה שיחות שונות, בכדי ליצור דבר שלם ומתוקן. לשלמות העניין, נוספו פרטים מרשימות היומן שכתב רבינו לעצמו בחיי חותנו אדמו"ר הריי"ץ, שיש בהם מידע רב ערך.

הסיפורים והביאורים סודרו לפי זיקתם לנושאים עיקריים בשיחות הרבי, בתוספת מקורות לפסוקים ומאמרי חז"ל. לצדם באו לעיתים הערות שונות, בחלקן הערות שהוסיף רבינו לסיפורים, ובחלקן הערות וביאורים מאת המו"ל. יודגש כי מקורם של רוב הסיפורים בהתוועדויות שהתקיימו בשבתות ובחגים, הועלו על הכתב לפי זכרונם של השומעים ולא הוגהו בידי רבינו. הספר נלקט ונערך בידי הרה"ת הרב לוי יצחק שי' הולצמן.

על גודל מעלת הסיפורים הנשמעים מפּי הרבי, נשיא ישראל, ניתן
ללמוד מדבריו של רבינו הזקן בעל התניא שהתבטא על תקופת היותו
במחיצת רבו הרב המגיד ממעזריטש:

כאשר היינו שומעים תורה מהרבי, הייתה זאת לנו תורה
שבעל פה. וכשהיינו שומעים סיפור מהרבי, הייתה זאת לנו
תורה שבכתב (אגרות קודש אדמו"ר הרי"ף חלק ד ע' סה).

ספריית 'מעיינותיך'

תוכן עניינים

- 13 לימוד התורה. ■
 ■ יגיעה והתמדה מיוחדת בלימוד התורה
- 27 עבודת השם. ■
 ■ עצות והוראות בדרכי עבודת השם לאור החסידות
- 59 דירה בתחתונים ■
 ■ עבודת האדם עם גופו ונפשו הבהמית וענייני העולם לשם שמים
- 75 אהבת ישראל ■
 ■ גמילות חסדים ואהבת הזולת, ומעלתם של בני ישראל
- 95 תורת החסידות ■
 ■ דרושי החסידות, לימודם, תוכנם וחזרתם ברבים
- 125 דרכי החסידות. ■
 ■ מנהגיהם ודרכיהם של החסידים
- 139 התקשרות לרבי ■
 ■ ענייניו של 'רבי', והתקשרות החסידים אליו בלימוד תורתו וקיום הוראותיו
- 151 להביא לימות המשיח ■
 ■ על הציפייה לגאולה וימות המשיח
- 157 שמחה. ■
 ■ על השמחה וגודל פעולתה

- 165 **אמונה**
■ אופן האמונה הראויה והתמודדות עם ספקות
- 171 **הפצת היהדות והחסידות**
■ השפעה על יהודים להוסיף בתורה ובמצוות והפצת מעיינות החסידות
- 189 **על הצדיקים ועל החסידים**
■ סיפורי מופת על רבותינו נשיאינו וחסידיהם וגדולי ישראל
- 229 **אמרי שפר**
■ פניני חכמה בנושאים שונים

לימוד התורה

לימוד זריז

כאשר אדמו"ר הצמח צדק קיבל את עול הנשיאות, התנה תנאי שלא יבלבלו אותו מלימוד התורה.

שאלו אותו: וכי מה היה אצל חותנך, אדמו"ר האמצעי?

השיב הצמח צדק: כיצד אתם משווים אותי לחותני? בעת הילוכו מקצה האחד של בית המדרש לקצה השני, היה חותני עובר במחשבתו על מסכת שלמה!

שבת וישב תשל"א

יגיעה ומתנה

בצעירותו של הצמח צדק, קרא לו פעם רבינו הזקן ואמר לו שברצונו לתת לו להשיג ענייני תורה במתנה. אך הצמח צדק סירב, באמרו שברצונו להשיג את ענייני התורה מתוך יגיעה משלו.

בזקנותו, כשהוסיף חכמה על חכמתו, הצטער הצמח צדק על כך שלא קיבל מסבו, באמרו שככל שהיה רבינו הזקן מעניק לו עניינים נעלים

בתורה, היה יכול להתייגע ולהשיג עניינים נעלים יותר, שכן התורה היא בלי גבול ותכלית.

מכך שרבינו הזקן הציע לצמח צדק לקבל ענייני תורה במתנה, מובן גודל מעלתו של הצמח צדק באותה עת, שכן "יהב חכמתא לחכימין" (=נותן חכמה לחכמים. דניאל ב, כא). וכי לא ידע כבר אז שביכולתו להתייגע אחר כך יותר?!

אלא בתחילה סבר הצמח צדק שאם ישיג עניינים מסוימים בתורה בדרך מתנה, הרי אף שיכול הוא להתייגע אחר כך להשיג עניינים נעלים יותר, אך לגבי אותם עניינים שקיבל בדרך מתנה, יוותר החיסרון של העדר היגיעה בהם.

ואילו בזקנותו סבר והכריע להיפך, מכיוון שחיי האדם נמשכים פרק זמן מוגבל, הרי יכולתו להתייגע בתורה מוגבלת בהתאם למשך חייו, ולכן במידה ויקבל חלק מענייני התורה במתנה ויתייגע להשיג עניינים יותר נעלים – תהיה ידיעת התורה שלו רחבה הרבה יותר ממה שהיה יכול להספיק ללמוד בכוחות עצמו, למרות שבאותם עניינים תהיה חסרה מעלת היגיעה.

אנשים כערכנו יכולים לכל הפחות ללמוד ממעשה זה על גודל מעלת היגיעה בעבודת השם, ובפרט בלימוד התורה, שבשל כך ויתר הצמח צדק אף על עניינים נעלים ביותר.

אהבת ישראל

הקב"ה מתבונן בחכמת בניו

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר בשם אדמו"ר הצמח צדק, ששמע מאדמו"ר הזקן שסיפר מה ששמע במעזריטש:

בתקופות בהן נרד הבעש"ט מעיירה לעיירה, היה נוהג לאסוף סביבו בשוק יהודים פשוטים, אנשים נשים וטף, ולספר להם סיפורים מאגדות חז"ל וכדומה, בענייני אהבת השם ואהבת ישראל.

באחת הפעמים התאספו סביבו המון רב, והבעש"ט ביאר את גודל מעלת אהבת ישראל בין יהודי לרעהו, כאשר רואים עד כמה אוהב הקב"ה את עם ישראל. והביא על כך משל מיהודי שחי בעיירה ושמו ר' יעקב, שהיה בקי בש"ס עם פירושי רש"י ותוספות בעל פה, והיה נוהג ללמוד גמרא מתוך זכרונו בעל פה, שכאשר לומדים כך נדרש ריכוז רב. פעם, כשלמד "תוספות רחב" - מפירושי התוספות שמתרחבים על פני כל העמוד - ניגש אליו בנו הקטן ואמר לו איזה 'חכמה'. ר' יעקב התפעל מאוד, והפסיק מלימודו בכדי לשמוע את החכמה.

מובן שהחכמה הילדותית לא הייתה כלל לפי ערכו של ר' יעקב, ובוודאי כאשר עוסק בלימודו. ובכל זאת, גודל אהבתו לילד גרמה לו להפסיק מלימודו ולהקשיב לדבריו בריכוז מלא.

המשיך הבעש"ט ואמר ליהודים שסביבו: כך כביכול השם יתברך עסוק, "שלוש שעות ראשונות יושב ועוסק בתורה, שלוש שעות שניות יושב ודן וכו'" (עבודה זרה ג, ב). ובכל זאת, כאשר יהודי עושה דבר טוב, אזי מתפנה הקב"ה מעיסוקיו כדי להתבונן בחכמת ילדו.

כאשר אמר השם יתברך למלאכים שרצונו לברוא אדם ותיאר להם את צורתו, אמרו המלאכים "מה אנוש כי תזכרנו". אך כאשר יהודי קם בבוקר ורץ להתפלל בציבור, ולאחר מכן במשך כל היום הוא טרוד בעסקיו, וכשמגיע זמן מנחה מניח הכל ורץ להתפלל בבית הכנסת, ואחר כך שומע 'עין יעקב' בין מנחה לערבית, ולוקח רעיון מן השיעור בכדי לספר בביתו, אזי אומר הקב"ה למלאכים: עליכם לא מוטלות טרדות, ואילו לאדם יש ריחיים על צווארו, ואין זה שהאדם לקח את הריחיים על עצמו אלא אני ציויתי עליו לעשות כן, ובכל זאת תראו כיצד הוא מתנהג! בזה מתפאר הקב"ה בפני המלאכים.

שבת נצבים תשח"י

מצווה בגדול

היה זה ביום הכיפורים, בבית מדרשו של רבינו הזקן בלאזני. בעת חזרת הש"ץ בתפילת שחרית, רמז לו הרבי בידו שיקצר בתפילתו. לאחר סיום התפילה, פשט הרבי את הטלית והקיטל, הלך לקצה העיר ונכנס לביתה של יולדת אחת, קצץ עצים והבעיר אש ובישל עבודה מרק. ואמר הרבי בניגון: "כל המקיים נפש אחת מישראל, מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא" (סנהדרין לו, א במשנה), ולבסוף אמר "כל המקיים נפש אחת מישראל, קיים עולם מלא".

סיפור זה הוא אחת הטענות שהפנו המתנגדים כלפי רבינו הזקן, וכששאלו אותו מדוע היה צריך לעשות זאת בעצמו, הרי היה יכול לשלוח איש

אחר? השיב: בפיקוח נפש הדין הוא ש"מצווה בגדול" (שולחן ערוך אורח חיים סימן שכח סעיף יב), ולא מצאתי גדול יותר ממני שיעשה זאת...

אין לשער את מעלת מדרגתו הרוחנית של אדמו"ר הזקן בהיותו עטוף בטלית וקיטל (שהטעם שלובשים קיטל הוא בכדי להיות "דומה למלאך"), ובמיוחד ביום הקדוש ולאחר התפילה. ולמרות גודל מעלת מדרגתו באותה שעה, פשט אדמו"ר הזקן את הטלית והקיטל, והלך לבית האחרון שבקצה העיר, דבר המורה על המדרגה היותר אחרונה בקדושה, בסמיכות לשדה - מקום הקליפה, כמו שנאמר על עשיו הרשע "איש שדה". וכל זאת עשה הרבי בגודל אהבת ישראל העצומה שלו, בשביל לעזור ליולדת ולרך הנולד, היינו, לעשות עוד יהודי ("מֵאֶכָן נֵאָךְ אֶ אִידֵן").

תועלת מיוחדת הייתה כתוצאה מראיית אדמו"ר הזקן, לא כשהוא עוסק בעניינים רוחניים כתירוץ עניין חמור בש"ס, אמירת מאמר חסידות או השמעת דברי מוסר - אלא כאשר הוא מכין אוכל ליולדת. כי הדבר מהווה לימוד והוראה לכל עדת החסידים, על גודל הנחיצות וההכרח בסיוע לזולת, בגשמיות וברוחניות; וההכרה בכך שגם כשנמצאים ב"עולם האצילות", יש להתענג מן האפשרות לעשות טובה ליהודי!

ליל ב' אייר ה'ש"ת | י' שבט תשי"א | י"ט כסלו תש"כ | רשימת היומן ע' שסא

אמונה

ספקות באמונה - פגם חיצוני

פעם נכנס יהודי לאדמו"ר הצמח צדק והתאונן על כך שנופלים במחשבתו ספקות באמונה. שאל אותו הצמח צדק: ומה אכפת לך? והשיב: רבי, אני הרי יהודי! נענה הצמח צדק ואמר לו: אם כך, הרי זה טוב...

מכאן מענה למי ששאלני במכתב, על המבואר בחסידות שבני ישראל בעת יציאת מצרים היו במדרגת "צבא", והמעלה בצבא היא העמידה בתוקף ובמסירות נפש, ש"לא שינו שמם לשונם ולבושם" (פסיקתא זוטרותא דברים כו, ה). והקשה על כך, שבכמה מדרשים נראה שלבני ישראל היו אז ספקות באמונה, ועד למאמר רו"ל (מדרש תהלים טו, ה) "הללו עובדי עבודה זרה והללו כו"?

אך לפי המעשה האמור, מובן שיהודי הוא מאמין מצד עצם נשמתו, וכאשר מתעוררים אצלו ספקות באמונה, הם מהווים פגם חיצוני בלבד. וכך אפשר לומר גם אודות בני ישראל במצרים, שבוודאי הייתה להם מצד עצם נשמתם אמונה שלמה בהשם, וכפי שהמציאות

מוכיחה שהלכו במדבר בלי מים ומזון רק לאור אמונתם בהשם. אלא שנפלו להם מחשבות זרות מן הקליפה, ומדובר בפגם חיצוני בלבד.

ליל ב' אייר ה'שי"ת

מופתים אינם סיבה לאמונה

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר שכשלמד ב'חדר' בילדותו, שאל את המלמד ר' שמשון: מפני מה פרעה מלך מצרים היה שונה מאחרים, שגם לאחר שהראו לו מופתים ונתנו לו מכות, הדבר לא הועיל והיה חוזר ומתחרט על כוונתו לשחרר את בני ישראל?

המלמד אמר לו תירוצים שונים ולא נתקבלו אצלו, עד שלבסוף אמר לו המלמד: פרעה לא האמין, ולכן גם כשראה מופתים, הרי כשהייתה הרווחה, חזר לסורו, לטבעו ומקומו הקודם. ולעומת זאת, משה רבינו לא חיפש מופתים, הוא ידע והאמין מיד שבני ישראל יצאו ממצרים. כל רצונו היה להביא את התורה, ידיעת אלוקות, ובהתאם לכך שיער גם בנוגע לבני ישראל, ששאלתם תהיה "מה שמו" של הקב"ה, וכשיהיה לו מענה על זה, אזי יקבלוהו בני ישראל בלי צורך באותות ובמופתים.

כך אכן כותב הרמב"ם בנוגע לאמונה במשה רבינו, ש"לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה", כי אם "במעמד הר סיני שענינו ראו ולא זר" (הלכות יסודי התורה פרק ח הלכה א).

כעין זה מסופר גם בעניין ההתקשרות אל הרבי: פעם שאלו חסיד אחד אם יש לרבו רוח הקודש, והשיב: מה זה נוגע כל כך? אני יודע שהוא

רבי, וממה נפשך: אם רבי צריך רוח הקודש - יש לו, ואם אין בכך צורך - מהי ההתפעלות מרוח הקודש?!...

שבת חיי שרה תשי"א

❧ 'ייחוס' אל הקוף

המלמד שלי בילדותי (יהודי מליטא) לא עסק כלל בחכמות חיצוניות. אך לפעמים היה משוחח עמנו בנושאים שונים מחוץ ללימוד, במיוחד בתשעה באב בו אסור ללמוד, והיה מתייחס גם לחכמות אלו.

באחת הפעמים הללו, סיפר לו מישהו שישנם כאלו שאינם מאמינים בסדר הבריאה המתואר בתורה, שהקב"ה אמר "נעשה אדם", וכך נברא אדם הראשון, אלא לדעתם העולם נוצר בשיטת ההתפתחות (אבולוציה), תחילה נברא תא, ממנו התהווה דג, לאחר מכן חיה ובהמה, שמהן נעשה קוף, ולבסוף אדם.

כשהתחלתי להסביר באריכות לאותו אדם בשלילת גישה זו, נענה המלמד ואמר לי: מענדל! תאמר לו שמי שמוצא חן בעיניו הייחוס אל הקוף שיישאר בייחוס זה, ומי שמאמין ב"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" יישאר בייחוס זה; מדוע הנך מתווכח עמו?...

י"ט כסלו תשל"א